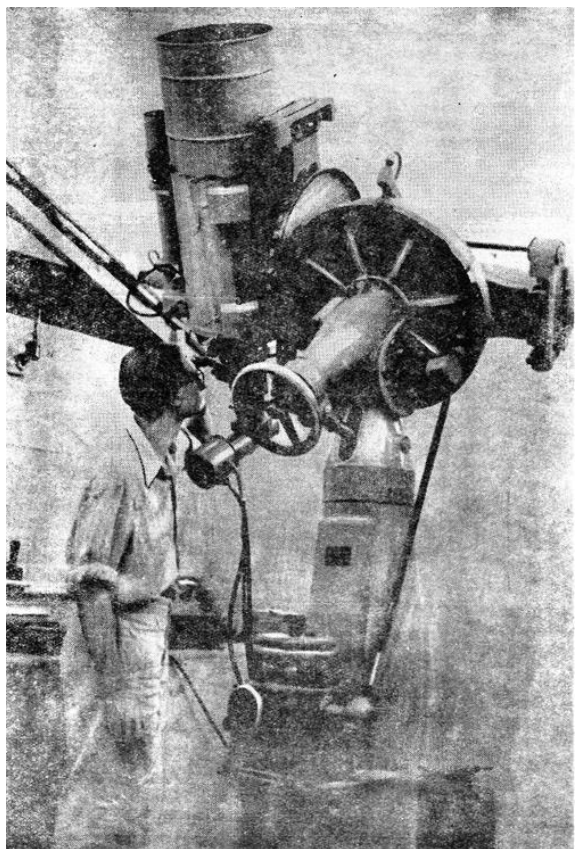

НАШІ СЛАВНІ ЗАПОРОЖЦІ**Нагорна Г. М. (м. Запоріжжя)****Астроном-бібліотекар
(Чернов Віктор Михайлович)**

Нариси з життя видатного запорізького астронома-аматора і професійного бібліотекаря Віктора Михайловича Чернова

*Зорі ніколи не відпустять його
з правічного полону, але й він
був все життя до останку відданий їм.*

Е. Звоницький

Наприкінці 1980 р. в Алма-Аті відбувся VII з'їзд Всесоюзного астрономо-геодезичного товариства (ВАГТ). За традицією він обрав почесних членів товариства – академіка, шість професорів і ...бібліотекаря, який не тільки не мав ніякого вченого ступеня, а навіть спеціальної астрономічної освіти. Випадок небувалий, оскільки за статутом ВАГТ такої честі удостоюють лише відомих учених. Та ніякої помилки не сталося. Астрономи віддали належну шану запорізькому вченому-аматору Віктору Михайловичу Чернову.

Народився Віктор Михайлович 2 листопада 1902 р. в м. Новогеоргієвськ (колишня Херсонська губернія) в сім'ї вчителів. Навчався в Олександрійській чоловічій гімназії, пізніше – в Олександрійському педагогічному технікумі (нині – райцентр Кіровоградської області), по закінченні якого отримав звання вчителя.

Більшу частину свого життя (з 1923 по 1937 рр. і з 1943 по 1962 рр.) працював бібліотекарем, деякий час викладачем німецької мови, математики.

Ще будучи гімназистом, він зацікавився астрономічними спостереженнями. Цьому посприяло повне сонячне затемнення, свідком

якого юнак став 21 серпня 1914 року. Відтоді щовечора забирався на горище і в театральний бінокль розглядав зірки, вивчав праці з астрономії.

В 1917 р. Віктор почав вести систематичні спостереження за плямами на сонці, місячними затемненнями, перемінними зірками. 8 червня 1918р., незалежно від інших спостерігачів, він помітив спалах «Нової зірки» в сузір'ї Орла. З цього повідомлення Російському товариству любителів всесвітознавства розпочинається співробітництво Віктора Михайловича з науковцями-професіоналами.

До речі, спостереження велися за допомогою телескопа, власноруч змайстрованого допитливим астрономом-любителем. Результати старанно заносив до щоденника. Його астрономічні дослідження тривали шість десятиліть. Особливим захопленням астронома-аматора був Місяць з його феноменальними і досі нерозгаданими явищами. А метеорологів

зацікавили його праці, присвячені оптичним явищам в атмосфері, завдяки яким вони отримали можливість розширити так звані місцеві провісники погоди.

В 20-30-х рр. Віктор Михайлович приймає участь у двох наукових з'їздах в Нижньому Новгороді. На останньому з них він виступив з доповіддю про результати своїх спостережень. Саме участь у цих з'їздах дала йому змогу ближче познайомитися з іншими любителями астрономії.

1937 р. В. М. Чернов перейшов на професійну наукову роботу в Таджицьку астрономічну обсерваторію на посаду наукового співробітника. Крім астрономічних спостережень він виконував обов'язки технічного редактора обсерваторії.

Віктор Михайлович добре володів французькою, німецькою, латинською, грецькою, болгарською, польською, чеською мовами. Це допомагало йому особисто знайомитися з іноземною періодичною літературою, друкуватися в іноземних журналах. Десятки його наукових праць, опублікованих в авторитетних вітчизняних і зарубіжних виданнях («Мироведение», «Бюллетень ВАГО», «Переменные звезды», «Астрономический вестник») і сьогодні не втратили свого значення. Значна частина матеріалів наукових досліджень астронома-любителя зберігається в архіві інституту астрофізики АН Республіки Таджикистан.

На початку 1941 р. він повертається до Запоріжжя, із-за важкого стану здоров'я, сподіваючись влаштуватися на Україні в яку-небудь обсерваторію. Та цьому завадила Велика Вітчизняна війна. У воєнні роки він продовжував астрономічні спостереження, зберіг від пограбування фонди бібліотеки, в якій працював (тепер в цьому приміщенні знаходиться бібліотека-філіал ім. О. Шляхової Запорізької міської ЦБС для дорослих).

Після звільнення Запоріжжя від фашистських окупантів В. М. Чернов здійснював велику просвітницьку роботу серед школярів і молоді, виступаючи з лекціями в гуртожитках, школах, розробив коротку інструкцію для спостережень за Місяцем у шкільній обсерваторії. З перших днів створення в 1967 році Запорізького відділення Всесоюзного астрономічно-геодезичного товариства АН СРСР В. М. Чернов був незмінним керівником астрономічної секції. До нього додому приходили учні, брали літературу, радилися і, хто знає, можливо посіяні ним зерна любові до безкрайнього неба зійшли пізніше в душі Г. Нелюбова – дублера першого космонавта планети Ю. Гагаріна, уродженця м. Запоріжжя, в серцях курсантів загону юних космонавтів, який виховав льотчика-космонавта Олега Скрипочку та інших відомих пілотів-земляків.

В. Чернов віддавав дослідженням весь вільний час: у нього не було вихідних, він ні разу в своєму житті не скористався відпусткою, не отримував за свою «зоряну вахту» ні грошей (жив на зарплату бібліотекаря, пізніше – на пенсію), ані слави.

Своєю невтомною працею Віктор Михайлович довів, що і в епоху науково-технічної революції, комп'ютерів, головним лишається розум людини, якому під силу навіть таємниці Всесвіту.

Джерела та література

1. Сушко Г. Людина-обсерваторія: легенда і дійсність / Г. Сушко, В. Сизов // Знання та праця. – 1988. – № 1. – С. 20-21.
2. Звоницький Є. Своя людина в сузір'ї Лебедя / Є. Звоницький // Людина і світ. – 1987. – № 6. – С. 60.
3. Сушко Г. Т. Гори, моя звезда / Г. Сушко // Рабочая газета. – 1981. – 1 нояб.
4. Сушко К. И. Зачем человеку звезды? / К. Сушко // Комсомолец Запоріжжя. – 1977. – 1 нояб.
5. Нейман В. Б. Виктор Михайлович Чернов (1902-1984): Некролог / В. Нейман // Циркуляр ВАГО. – 1985. – № 38. – С. 72-74.